

Universal Declaration of Human Rights - Nzema

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

EWIADEAMRA NOLOBOLÉ MÓO FALE SONLA NWO ADENLENYIANLÉ NE MÓ LA ANWO

MÓLEBÉBO

Wó meké ala móo Maanle Maanle móo wó Eku ye anu la gyinlabelé nee pepezele nee anwoadenlenyianlé a fa atianwolilé, pepelilé nee anzondwolé ba ewiade anu la,

Wó meké ala móo menli embu sonla nwo adenlenyianlé ne mó bie amaa ɔlua zo nyelee mgbane mgbane dɔɔnwɔ esisi emaa menli adwenle ezekye, nee ewiade ne móo éleba móo sonla biala banyia adenle aha edwéke biala móo ɔdaye ɔkulo, nee diedi biala móo ɔdaye ɔkulo ké ɔdie ɔdi na ɔnzulo la, emaa béla ye ali ké, éhye a le awienvoléma anyelazo kpole kpale la,

Wó meké ala móo ɔhyia, saa benréhye sonla benrémaa ɔnrého ɔnrétia esisilé nee atisesebéyele, ké ɔwó ké mela bó sonla nwo adenlenyianlé ne mó anwo bane la,

Wó meké ala móo ɔhyia ké bémáa agɔnwoléyele wó Maanle Maanle avinli kényia anyuhóle la,

Wó meké ala móo Maamgbolé Koyelé ne anu amra éva bé diedi móo wó sonla nwo adenlenyianlé ne mó, ye gyinlabelé nee ye dibilé nee mrenya nee mraale adenlenyianlé pepe ne mó anu la éwula sonla nwo adenlenyianlé nwo mela ne móo beféle ye "Kyata" (Charter) ne anu na bélie bedo nu ké beboa béamáa menli anyia anyuhóle nee tenlabelé kpale wó atianwolilé bókwó nu la,

Wó meké ala móo Maanle Maanle móo wó Maamgbolé Koyelé Eku ne anu nee Maamgbolé Koyelé ne ébo éwóke ké bémáa awie biala anye azó sonla nwo adenlenyianlé nee atianwolilé ne mó na beali zolé kpale la,

Wó meké ala móo adenlenyianlé nee atianwolilé éhye mó anwo ndelebébo kpale hyia kpole kpale maa éwókébóle ne azolilé anzéé munlililé ne la,

Ati, Kékala

MAAMGBOLE KOYELE AYIA NE

bó nolo ké

Ewiadeamra Nolobolé Móo Fale Sonla Nwo Adenlenyianlé Nwo Éhye

le debie ko móo yelie yedo nu yemáa awie biala nee Maanle biala, amaa awie biala nee Eku biala móo dahuu kéva. Nolobolé éhye kézie ye adwenle nu la abó módenle alua ngilehilele nee ndetele zo yeamáa nidi ara adenlenyianlé nee atianwolilé éhye mó anwo, na eza yealua ngózo ndenle zo, Maanle nee Maanle Maanle zo, yeaboa yeamáa menli móo wó Maanle Maanle móo wó Eku ne anu nee Maanle Maanle móo Eku ne sie bé la anu amra amuala alie ado nu kpale na beali zolé kpale.

Edwékekópóke 1

Menli muala di bé ti anwo na eza noko besé wó dibilé nee adenlenyianlé nu. Béle ndwenlenwo nee adwenle, yemóti ɔwó ké bekile adiemayele bémáa bé nwo ngoko.

Edwékekópóke 2

Sonla ko biala le adenle nyia adenlenyianle nee atianwolile ne mo mo beva bewula Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobole ehye anu la amuala bie. Onle ke ngakyile anze ngilehilenu anze nyeyenu biala mo fale menli ekpunli, menli ngakyile, nrenya anze raale, anee, Nyamenlezonlenle, maanyele anze adwenle bie, Maanle anze menli abohilele, agyapadee, awole anze gyinlabele gyene biala anwo la bie ba.

Eza noko onke ke bekile ngakyile anze nyeyenu biala wo maanyele, melazolile nu, anze maanle zo gyinlabele nu wo maanle ne anze eleka mo sonla ne de la anu. Saa maanle ne di o ti anwo o, saa maanle gyene a nea zo o, saa onli o ti anwo o, onle ke ngakyile anze ngilehilenu biala ba nu.

Edwekekpoke 3

Wo ke awie biala nyia ngoane, fanwodi nee sonla nwo banebole.

Edwekekpoke 4

Onle ke beye awie biala kanra. Wo ke betua aanrayele nee aanra edonele wo adenle biala anu.

Edwekekpoke 5

Onle ke bekile awie biala nyane anze beye ye atisesebe, amumuye anze begua o nyunlu aze anze betwi o nyunlu.

Edwekekpoke 6

Ke mo mela se la, eleka biala mo awie biala lua la wo ke benwu ke daye ole sonla.

Edwekekpoke 7

Ke mo mela se la, menli koooti se pepe mo onle ke ngakyile anze ngilehilenu biala ba mela ne mo bo be nwo bane pepe la anu. Menli koooti le adenle nyia be nwo banebole pepe mo ko tia ngilehilenu anze nyeyenu mo tia Nolobole ehye nee debie biala mo maa zehae nyeyenu ne adenle la.

Edwekekpoke 8

Sonla biala le adenle ke saa awie ye debie mo tia anwoadenlenyianle ne mo mo maamule nwo mela anze mela eva emaa ye la a, wo ke koto ne mo pepe die ye.

Edwekekpoke 9

Onle ke bekye sonla, befa sonla besie anze beye sonla befi maanle ne anu wo meke mo stefonle mela anze mela emmaa adenle la.

Edwekekpoke 10

Wo awie biala adenlenyianle nee ye gyima ne mo anwo adwenlevala nwo anze saa beka ke awie biala eye etane a wo ke koto mo di o ti anwo na onli moguazo la di ye edweke wo bagua nu.

Edwekekpoke 11

1. Sonla biala mo bekeha ke yeye etane mo odi ke betwe o nzo la le adenle ka ke onze edweke ne anwo bie kyese bedi ye edweke wo bagua nu koto na koto ne bua ye fole ke mo mela se la. Wo koto eke ne wo ke onyia ninyene mo ofa pepe odie o nwo la kolaa.

2. Onle ke bebua sonla biala fole wo nyelee etane biala mo wo meke mo nyele zohane nyelee ne la enee onle etane mo tia maanle anze maanle maanle mela la anwo. Anze onle ke betwe sonla ne anzo bema o tela mo bepe bedo eke ne wo meke mo nyele etane ne la.

Edwɛkɛkpɔkɛ 12

Ɔnle kɛ menli fa bɛ nloa wulowula awie feabo, ye abusua, ye sua nu edwɛkɛ nu anzɛɛ ɔnle kɛ bɛkɛnga ye aɛelata anzɛɛ bɛbɔ ye anyiemgba bɛɛkye ye anyunlunyia. Sonla zɛhae lɛ adenle maa mɛla ne pepɛ die ye anzɛɛ bɔ ɔ nwo bane wɔ zɛhae akpɔsemadi ɛbɛla ne mɔ anwo.

Edwɛkɛkpɔkɛ 13

1. Sonla biala lɛ adenle ɔfi ɛleka mɔɔ ɔde la ɔkɔtenla ɛleka biala mɔɔ ɔkulo la.
2. Sonla biala lɛ adenle ɔfi maanle biala anu nee ye maanle nu ɔkɔ maanle gyene nu na ɔkola ɔsia ɔba ye maanle nu.

Edwɛkɛkpɔkɛ 14

1. Sonla biala lɛ adenle kɛ saa ɔlenwu amanɛɛ wɔ ye maanle nu a ɔkola ɔnriandi ɔkɔ maanle gyene nu ɔmaa bɛmaa ye ɛleka ɔtenla anzɛɛ bɛbɔ ɔ nwo bane.
2. Saa amanɛɛ ne mɔɔ ahenle ne ɛlenwu ye la ɛnvi anzɛɛ ɛnlua maanyɛlɛ ti anzɛɛ ye nyɛlɛɛ ne tia Maamgbolɛ Koyɛlɛ mɛla ne nee ye bodane ne mɔ a, yemɔ maanle gyene ne ɛnle adenle kɛ ɔkelie ye azie anzɛɛ ɔkɛbɔ ɔ nwo bane.

Edwɛkɛkpɔkɛ 15

1. Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔyɛ ekulomani.
2. Ɔnle kɛ bɛbu ekulomani biala kɛ ɔlɛ ɛyɛvolɛ la. Eza noko ɔnle kɛ bɛsi awie biala mɔɔ kpɔndɛ kɛ ɔkakyi ye ekulomaniyɛlɛ la adenle wɔ mekɛ mɔɔ mɛla ɛmmaa adenle la.

Edwɛkɛkpɔkɛ 16

1. Mrenya nee mraalɛ mɔɔ bɛkɛdwu agyalehɔlɛ la, saa bɛlɛ duzu menli o, saa bɛvi duzu maanle nu o, anzɛɛ saa bɛkɔ duzu asɔnɛ o, bɛlɛ adenle bɛgya bɛ nwo na bɛbɔ ɛdane. Bɛ mu nwiɔ bɛlɛ adenle pepɛ wɔ agyale nwo, wɔ bɛ agyale nee bɛ ewolebɔlɛ nu.
2. Ɔwɔ kɛ menli nwiɔ ne die to nu kolaa na bɛagya bɛ nwo.
3. Kunli nee yɛlɛ nee bɛ mra a lɛ ekpunli mɔɔ bɔ sua ɛkyekyɛlɛ bo anzɛɛ ekpunli mɔɔ tɛlɛ ye menli dɔɔnwo a, yemɔti ɔwɔ kɛ menli ekpunli ne nee maanle ne mɔɔ bɛwɔ nu la sinza bɛ.

Edwɛkɛkpɔkɛ 17

1. Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔnyia ɔ ti anwo agyapadɛɛ, eza noko ɔlɛ adenle kɛ ɔ nee awie mɔ bɔ nu nyia agyapadɛɛ.
2. Ɔnle kɛ awie biala hwele ye agyapadɛɛ wɔ mekɛ mɔɔ mɛla ɛmmaa adenle la.

Edwɛkɛkpɔkɛ 18

Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔdwenle adwenle biala na ɔsonle debie biala mɔɔ ɔkulo la, eza ɔlɛ adenle ɔkakyi ye Nyamenlezonlenle ne anzɛɛ ye diedi ne nee fanwodi, yɛɛ akee noko ɔlɛ ɔ nwo adenle kɛ ɔ ngome anzɛɛ ɔ nee menli wɔ bagua anzɛɛ fealɛra nu ɔkile ye asɔnɛ anzɛɛ ye diedi ne wɔ ngilehilelɛ, nyɛlɛɛ, ɛzonlenle nee boɛnleanlɛ nu.

Edwɛkɛkpɔkɛ 19

Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔdwenle na ɔka edwɛkɛ mɔɔ ɔkulo la; eza ɔlɛ ɔ nwo adenle kɛ ɔfa adwenle biala mɔɔ ngyegyɛlɛ biala ɛnle nwo na ɔdua nolobɔlɛ ndenle ne mɔ biala anu ɔkpɔndɛ, ɔtie na ɔka edwɛkɛ ɔkile menli na

ɔmaa be adwenle mɔɔ ngyegyeye biala enle nwo a.

Edwekekpɔke 20

1. Sonla biala le adenle kɔ ayia anzee eku mɔɔ anzondwole wɔ nu la bie.
2. Onle ke behye sonla bemaa ɔkɔ eku nu.

Edwekekpɔke 21

1. Sonla biala le adenle boa wɔ ye maanle ne ebule nu, ɔle adenle ɔtu ɔ nwo ɔsie eke ɔmaa betu ye ɔkɔ Melalile Ayia ne bie anzee ɔboa ɔmaa betu menli beko Melalile Ayia ne.
2. Sonla biala le adenle nyia maanle gyimayele nwo nvasoe wɔ ye maanle ne anu.
3. Ezuavole ne ehulolodee ne a le Arane tumi ne a, bekile be ehulolodee ehye wɔ meke biala nee nɔhale emadole mɔɔ awie biala nyia adenle to ye dee wɔ feabo nu anzee wɔ ndenle biala anu mɔɔ ngyegyeye biala enle nu la.

Edwekekpɔke 22

Awie biala mɔɔ wɔ menli ekpunli avinli la ɔwɔ ke maanle ne sinza ye eza ɔwɔ ke maanle ne dua ye mɔdenlebo nee maanle maanle moale zo, nee ke maanle ko biala ye maamule, agyapadee, ezukoa, menli nee maandee gyinlabela ne si de la azo maa sonla ko biala nyia ninyene mɔɔ hyia ye anyunlunyia nee ye boeyele nwo la.

Edwekekpɔke 23

1. Sonla biala le adenle ye gyima mɔɔ okulo la, Akee noko ɔle adenle ke ɔnyia gyima ne anwo ahunlundwole. Eza noko ɔwɔ ke maanle ne boa maa awie biala nyia gyima mɔɔ gyima ne envi ɔ sa a.
2. Sonla biala le adenle ke gyima mɔɔ ɔkeye la ɔnyia nwole ahatuale ke mɔɔ saa awie gyene a yele gyima zɔhane a anree ɔkenyia ye la.
3. Sonla biala mɔɔ ye gyima la ɔwɔ ke nyia nwole ahatuale kpale mɔɔ ɔkola ɔfa ɔnea ɔ ye nee ɔ mra amaa be tenlabela nu aye kpale a. Eza noko ɔwɔ ke ɔnyia ezinzale ne mɔɔ maanle ne fa sinza menli la bie.
4. Sonla biala le adenle boa gyimayele Eku nu wɔ ye ehulolendee ezinzale ti.

Edwekekpɔke 24

Sonla biala le adenle ke ɔdie ye enwomenle bie na ɔdielie ɔ nye, na ɔnyia meke ezinra mɔɔ ɔfa ɔye gyima na eza noko ɔnyia meke mɔɔ saa ɔye gyima dedee a ɔfa ɔdie ye enwomenle bie na betua ye nwole kake la a.

Edwekekpɔke 25

1. Sonla biala le adenle ke ɔ nee ɔ ye nee ɔ mra nyia tenlabela kpale mɔɔ fale be ngoane, aleɛ, edanle, dabele nee ayileyele nee ninyene mɔɔ hyia maa be la anwo. ɔwɔ ke benyia moale wɔ meke mɔɔ benye gyima, anwonyane kebo be, bengola gyima ye, kunli anzee ye le kewu, bekeye mgbanyinli anzee ɔlua ndenle bie azo bengola bennea be nwo la.
2. ɔwɔ ke mreladane nee ngakula nyia moale nee enleanle kpale. Kakula biala, saa begyale ɔ nli anzee beangya ɔ nli na beawo na beawo ye o, ɔwɔ ke bennea ye anzee besinza ye ke mɔɔ ɔfeta la.

Edwekekpɔke 26

1. Sonla biala le adenle sukua nwoma. Onle ke betua nwomazukoale nwo kake biala, boɔɔ wɔ mɔlebebo nwomazukoale dee ne anwo. ɔwɔ ke mɔlebebo nwomazukoale ne ye nhye maa kakula biala. ɔwɔ ke menli nyia

adenle sukoa mbulale nee milahyinli nee gyima nwo nwoma. Eza noko awie biala mɔɔ bɔ mɔdenle la kola sukoa nwoma kpole.

2. Ɔwɔ ke nwomazukoale maa awie biala tenlabele nu ye kpale na ɔmaa sonla nwo adenlenyianle nee ye atianwolile ne mɔ enilile gyinla kpundii. Ɔwɔ ke nwomazukoale maa ndelebebo, be kunlu elile nee agɔnwolɛyele ba maanle maanle avinli, menli anze asɔne asɔne avinli na ɔboa ɔmaa Maamgbole Koyele gyima ne mɔɔ ɔledi mɔɔ ɔfale anzondwole nwo la di munli.

3. Awovolema le adenle ke bɛmaa be mra sukoa nwoma mɔɔ bekulo ke be mra ne mɔ sukoa la.

Edwekekpɔke 27

1. Sonla biala le adenle ke ɔdaye ɔye maandee nyelee biala mɔɔ beye wɔ maanle anze sua ne azo la bie, na eza ɔnya ninyene edolɔle nee abodee nwo nrelebe nwo anyuhɔle nvasoe ne mɔ bie.

2. Sonla biala le adenle ke ɔnya debie mɔɔ ɔkehɛle mɔɔ fale abodee nwo nrelebe, nwoma anze debie mɔɔ ɔkedolo la anwo banebole.

Edwekekpɔke 28

Sonla biala le adenle ke ɔ nee menli nee maanle maanle nu amra di ngitanwo amaa yeanyia adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ mɔɔ wɔ Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobɔle ehye anu la nwo nvasoe kpale.

Edwekekpɔke 29

1. Sonla biala le gyima ye fa maa ye menli mɔɔ ɔwɔ be avinli la amaa ɔlua zo yeahola yeanyia anyuhɔle anze yeali munli.

2. Saa sonla biala fa ye adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ aye gyima a, enee ɔngile ke ɔle adenle ɔbulu mela zo; ɔwɔ ke ɔdi ɔ ɔɔnwo mɔ adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ eni na ɔbo ye ebela ke mɔɔ maanle ne mɔɔ ɔwɔ nu la mela ne mɔ mɔɔ fale benwonilile, anzondwole nee ye boɛyele ne se la.

3. Ɔnle ke bedua adenlenyianle nee atianwolile ehye mɔ azo beye ninyene mɔɔ ɔtietia anze ɔbulu bodane nee ndenle ne mɔ mɔɔ Maamgbole Koyele ne ehyehye edo eke la azo.

Edwekekpɔke 30

Debie biala mɔɔ wɔ Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobɔle ehye anu la engyi eke ne emmaa maanle ko, anze menli ekpunli ko anze sonla ko angome mɔɔ ɔmaa ye adenle ɔye debie ɔsekye adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ mɔɔ behyehye bedo eke ne la a.
